

УДК 005.336.5:005.336.2(045)

О. В. ВАРЕЦЬКА

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ “СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ” І “ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ”

У статті висвітлено актуальність розвитку соціальної компетентності особистості. Ретельно проаналізовано розуміння поняття “соціальна компетентність” як узагальнювального для набору компетенцій, компетентностей, уточнено його сутність через інші компетентності, ототожнення з ними, а також розглянуто соціальну як складову інших компетентностей і навпаки. Зроблено висновок про наявний зв’язок між соціальною та професійною компетентностями. Зазначено, що соціальна компетентність є складним узагальнювальним конструктом, до якого входять різні компетентності, у тому числі й професійна, яка у загальному конструкті соціальної буде мати особливості відповідно до певної професії та інших детермінант, що впливають на її розвиток.

Ключові слова: соціальна компетентність особистості, професійна компетентність, учитель початкової школи, соціалізація, професійна соціалізація, соціальний досвід, соціальні ролі, безперервна освіта.

Сучасні світові події, докорінні суспільні зміни зумовлюють розвиток особистості, здатної до гнучкої адаптації у мінливих умовах, продуктивної співпраці в різних командах, соціальних групах, виконання соціальних ролей відповідно до статусу, конкурентоспроможної на світовому ринку праці, яка має забезпечити прискорене економічне зростання і культурний розвиток країни. Йдеться про соціально компетентну людину (Закон України “Про вищу освіту” та Проект концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр.). Розвиток соціальної компетентності особистості відбувається на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях, відповідно спостерігається спільне й відмінне у структурі та тлумаченні поняття, співвідношенні з різними категоріями, що зумовлює потребу глибокого аналізу.

Соціальну компетентність визначають як загальне, збірне, особистісне, складне, системне, інтегративне, багатогранне поняття, у якому в певному сполученні поєднуються певні ознаки і яке свідчить про рівень адаптивності, володіння компетенціями, ефективність у життєдіяльності, результативність виконання соціальних функцій у межах компетенцій тощо. У тлумаченні соціальної компетентності чітко простежуються такі різноаспектні орієнтири, як когнітивний, поведінковий, мотиваційно-ціннісний, операційно-технологічний, рефлексивний. Цілком слушно із соціальною компетентністю пов’язують формування громадянськості (Т. Болотіна), досвіду у сфері цивільно-громадської діяльності (виконання ролі громадянина, спостерігача, виборця, представника), у соціально-трудої сфері (дотримання прав споживача, покупця, клієнта, виробника), у сфері сімейних відносин і обов’язків, у питаннях економіки і права, у сфері професійного самовизначення (А. Хуторський) [25], тобто різних компетентностей. Таким чином, природно, що соціальну компетентність визначають як узагальнювальне поняття для набору компетенцій, компетентностей, уточнюють її сутність через інші компетентності, можуть ототожнювати з ними, а також розглядати соціальну як складову інших компетентностей і навпаки. Така тенденція стосується й поняття “професійна компетентність”.

Метою статті є висвітлення співвідношення понять “соціальна компетентність” і “професійна компетентність”.

Питання розвитку соціальної компетентності було в центрі уваги таких західних, українських, російських та інших дослідників, як Т. Байбара, Н. Бібік, М. Докто-

рович, І. Зарубінська, Е. Зеєр, І. Зимня, С. Краснокутська, В. Луговий, Є. Муніц, О. Савченко, А. Хуторський, К. Bierman, J. Brown, M. Conroy, G. Dunlap, L. Edmunds, V. Landsheer, J. Raven, L. Spencer, S. Spencer, L. Fox, J.A. Welsh та ін.

З огляду на те, що однією зі змістових ліній є пов'язування поняття “соціальна компетентність” з процесом соціалізації, соціалізованістю, соціальною успішністю, соціальним розвитком, освоєнням соціальної дійсності (С. Бахтєєва, Г. Белицька, С. Гончаренко, С. Гончаров, Д. Єгоров, Н. Жигайло, О. Заріпова, І. Зимня, С. Краснокутська, А. Мудрик, А. Флієр, І. Черноусов, Л. Шабатура, В. Шахрай та ін.), цілком зрозумілими стають спроби інтегрування понять і процесів соціалізації й професіоналізму, в результаті яких маємо виокремлення професійної соціалізації (вторинної соціалізації за С. Гончаренком), яка А. Карельською визначається як процес входження індивіда в професійне середовище, засвоєння ним професійного досвіду, оволодіння стандартами й цінностями професійного співтовариства, процес активної реалізації індивідом моделей професійної поведінки, безперервного професійного саморозвитку та самовдосконалення [9]. Саме цей період соціалізації, який є характерним для слухачів системи післядипломної освіти зокрема й учителів початкової школи, є важливим у розвитку соціальної компетентності як професіоналів, соціальних істот.

Спостерігається тенденція уточнення сутності поняття “соціальна компетентність” як через професійну, так і соціально-психологічну, комунікативну, життєву, освітню, педагогічну та інші компетентності й ототожнення з поняттям “соціально-психологічна компетентність” як інформованості і здатності індивіда ефективно взаємодіяти з людським загалом у системі міжособистісних відносин, визнання комунікативної компетентності за базову складову для соціальної (К. Абульханова-Славська, М. Лукьянова, Ю. Мель). При цьому М. Лукьянова акцентує на потенціалі функцій, зокрема впливу (як формування), організації (як спонукання) і передачі інформації [15, с. 234].

Натомість, свого часу було висловлено й альтернативну думку щодо розгляду соціальної компетентності як складової комунікативної з огляду на усвідомлення можливостей і обмежень останньої [3]. О. Божович і О. Шеїна серед характеристик соціально компетентної людини (зокрема підлітка) називали розвинене розуміння інших як на рівні відкритого тексту, так і підтексту, а також накопичення досвіду соціальної взаємодії з огляду на те, що бажання зрозуміти іншого й можливість задоволення цього бажання можуть не відповідати один одному через обмеженість комунікативної та мовної компетенції людини; наявними особливостями перебігу самого комунікативного процесу, тобто реального досвіду, які залежать від віку та індивідуальних характеристик особистості [3]. Учителям необхідно керуватися цим у процесі розвитку соціальної компетентності молодших школярів.

Важливим є висновок науковців щодо успішної соціальної взаємодії, адже необхідно навчитися розуміти співрозмовника, осмислювати мову того, хто говорить, і на цій основі встановлювати й підтримувати необхідні контакти, вибудовувати свої відносини з соціальним оточенням [3]. Таким чином, можна стверджувати про важливість введення комунікативного компонента у структуру соціальної компетентності.

Існує також погляд на соціальну компетентність як один із видів професійної (Н. Гарашкіна, В. Кричевський, В. Ландшеєр, А. Маркова, З. Количева, Г. Мосягіна, Є. Трифонов та ін.), важливий елемент професійної діяльності (З. Количева, Н. Малюткіна), соціально-психологічну у сфері процесів спілкування складову структури професійно-педагогічної компетентності (Н. Кузьміна), зв'язку соціальної та професійної компетентності (В. Каманова, Н. Ляхова, Н. Малюткіна, Л. Мітіна, С. Рачева).

Для розуміння співвідношення понять “соціальна компетентність” і “професійна компетентність” звернемо увагу на основні тенденції щодо тлумачення останнього. Це: знання педагогом предмета й методики його викладання, індивідуальнотипові особливості й професійно значущі якості, розвиток професійної самосвідомості (І. Зязюн [21]); базові знання, вміння, ціннісні орієнтації фахівця, умотивованість діяльності, усвідомлення свого місця у світі, особистий стиль взаємодії з людьми, загальна культура, здатність до розвитку (Т. Браже [4]); “обізнаність учителя про знання й уміння та їх нормативні ознаки, необхідні для виконання цієї праці; володіння психологічними якостями, бажаними для її виконання, реальна професійна діяльність згідно з еталонами та нормами” (Л. Маркова [16]); сукупність теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності (В. Сластьонін [19]), інтегральне явище, що включає три складові як мобільність знань, варіативність методу і критичність мислення (М. Чошанов) [2], система з двома базовими компонентами (професійно-технологічна підготовленість, яка передбачає оволодіння технологіями, і ключові компетенції) [18, с. 37].

Серед характеристик професійної компетентності нас зацікавив її соціальний аспект. Це, зокрема, готовність нести відповідальність за реалізацію прийнятих рішень у процесі професійної діяльності (О. Чубарук) [26], мотиви, здатність людини до самореалізації й самовизначення в ефективній педагогічній діяльності (Н. Лалак), високий рівень самоорганізації (Л. Карпова) [11, с. 6], готовність до діяльності, прагнення до самопізнання, саморозвитку й самореалізації, саморефлексії (І. Шмиголь), здатність встановлювати зв'язок між педагогічним знанням і ситуацією розвитку учня, уміння добирати адекватні засоби й методи з метою створення умов для розвитку особистості (В. Сериков) відповідно до прийнятих у соціумі в конкретно-історичний момент норм, стандартів, вимог (І. Колесникова), ступінь сформованості суспільно-практичного досвіду суб'єкта (Ю. Ємельянов) та ін.

Спрямуємо увагу на соціальну забарвленість професійної компетентності й спільні ознаки соціальної та професійної компетентності, спираючись на статтю С. Скворцової [22]. Зіставляючи трактування окремих видів професійних компетентностей за В. Ландшеєр, А. Марковою, А. Гузеєвим, автор характеризує соціальний аспект кожного з компонентів професійної компетентності. Так, соціальний аспект професійно-діяльнісного компоненту професійної компетентності має прояв у здатності до групової діяльності і співпраці з іншими працівниками; готовності до відповідальності за результат своєї праці; володінні прийомами професійного навчання (В. Ландшеєр); володінні спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співробітництвом; соціальною відповідальністю за результати своєї професійної праці (А. Маркова); здатності діяти в соціумі з урахуванням позицій інших людей (А. Гузеєв).

Соціальний аспект комунікативного компоненту професійної компетентності відзначається як володіння відповідними прийомами професійного спілкування (А. Маркова).

Соціальний аспект особистісного компонента професійної компетентності розглядається як готовність до постійного підвищення кваліфікації, до реалізації себе в професійній праці; здібність до професійної рефлексії та подолання професійних криз і професійних деформацій (В. Ландшеєр); володіння прийомами самореалізації й розвитку індивідуальності в межах професії; готовність до професійного зростання; здатність до індивідуального самозбереження (А. Маркова).

Крім цього, результати аналізу структур професійної компетентності педагога виявили наявність поруч з іншими компонентами й соціального. Зокрема, В. Ланд-

шеєр характеризує професійну компетентність як систему, що складається з трьох компонентів – компетентностей: соціальної (здібності до групової діяльності й співробітництва з іншими працівниками, готовності до прийняття відповідальності за результат власної праці, володіння прийомами професійного навчання); спеціальної (підготовленості до самостійного виконання конкретних видів діяльності, вміння вирішувати типові професійні завдання, оцінювати результати власної праці, здатності самостійно здобувати необхідні знання та навички); індивідуальної (готовності до постійного підвищення кваліфікації й самореалізації у професійній діяльності, здатності до професійної рефлексії, подолання професійних криз і деформацій) [22].

Беручи за основу структуру професійної компетентності педагога за В. Ландшеєр, доповнюючи її особистісним компонентом, А. Марченко акцентує на соціальній складовій [8, с. 107].

Г. Кашкар'єв виокремлює у складі професійної, поруч із методичною, особистісною, спеціально-педагогічною, соціально-психологічною компетентність [12, с. 2], А. Пашков та ін. [20, с. 34–35] у семикомпонентній структурі (практична (спеціальна), психологічна, інформаційна, комунікативна, екологічна, валеологічна) називає й соціальну, доповнюючи її зміст здібністю продуктивної взаємодії з представниками інших культур і релігій, регулювання конфліктів ненасильницьким шляхом. В. Кричевський вирізняє такі види професійної компетентності, як інтелектуальна (здатність комплексного підходу до виконання своїх обов'язків, аналітичного мислення), функціональна (реалізація професійних знань), ситуативна (діяльність згідно із професійною ситуацією) і соціальна (реалізація комунікативних та інтеграційних здібностей) [13, с. 67], О. Чубарук зовнішню структуру професійної компетентності визначає трьома групами (особистісні, соціальної взаємодії, діяльнісні) [26], Н. Бутенко у структурі професійно-педагогічної компетентності серед інших вирізняє такий компонент, як гуманно-особистісна орієнтація, яка відповідає принципу відповідності діяльності природі людини, допомагає утримати цілі, зміст і результати педагогічних дій у межах взаємодії з людською расою [5, с. 33–37]. Серед компонентів професійної компетентності вчителя ЗОШ, зокрема у мотиваційній сфері, Л. Карпова визначає й соціальну компетентність, зміст якої науковець розкриває, посилаючись на визначення А. Пашков [20, с. 34–35], А. Марченко [8, с. 107] вказує на такі значущі аспекти діяльності, як здатність нести відповідальність за свої дії та дії школярів, брати участь у спільному прийнятті рішень з колегами, учнями та їхніми батьками, регулювати конфлікти ненасильницьким шляхом на основі відповідних норм і правил, жити у злагоді з людьми інших культур, мов і релігій, виявляючи толерантність тощо [11, с. 7, 9]. Щодо структури професійної компетентності/компетенції вчителів початкових класів, то І. Захарова й І. Федекін її складовими називають професійні знання, методичні, рефлексивно-аналітичні, організаційні вміння, результативність діяльності, комунікативну, інформаційну, правову й соціальну компетенції [6], С. Скворцова з огляду на спільну педагогічну діяльність виокремлює соціальний компонент [23, с. 9], С. Кара – вказує на соціально-педагогічну діяльність як ознаку професійної компетентності [10, с. 7].

Серед учених, які професійну компетентність визначають сукупністю різних видів компетентностей, до якої входить соціальна, є такі як В. Свистун, В. Ягупов (загальнолюдський компонент професійної компетентності містить блоки: загальнокультурний, моральний, політичний, соціальний, інформаційний, комунікативний, етичний, екологічний, валеологічний), Н. Кузьміна (соціально-психологічний компонент), В. Докучаєва, Л. Отрощенко (соціальний компонент поєднує комунікативну, іншомовну комунікативну, інтеркультурологічну, кооперативну компетентності, ком-

петентність у подоланні конфліктів), І. Коновальчук, О. Чубарук [26], М. Яристий та ін. Таке різноміття компонентів можна пояснити тим, що кожна група професій потребує відповідного набору компетентностей. Підтвердження нашої думки знаходимо в О. Чубарука [26] й Л. Карпової. Зокрема, остання наголошує на тому, що професійна компетентність учителя не має вузькопрофесійних меж, оскільки від нього вимагається постійне осмислення розмаїття соціальних, психологічних, педагогічних та інших проблем, пов'язаних з освітою [11, с. 7, 9]. На нашу думку, науковець акцентує на різноманітній діяльності вчителя, зокрема й соціальній, однак зводить зміст тлумачення тільки до освітніх проблем. Більше того, професійну педагогічну діяльність за її характером можна визначити як своєрідну “метадіяльність”, оскільки вона є діяльністю з організації “іншої діяльності”, а саме діяльності учнів (Н. Кузьміна) [14], а професійно компетентною можна визначити таку працю вчителя, у якій на достатньо високому рівні здійснюється педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, реалізується особистість учителя, досягаються високі результати навчання й виховання школярів [17, с. 8], у його реальній праці співвідносяться професійні знання, уміння, професійні позиції та психологічні якості (А. Маркова) [17, с. 9].

У цьому контексті варто звернути увагу й на таке поняття, як “фахова компетенція”, яка в освітньо-кваліфікаційній характеристиці ГСВО підготовки фахівців початкового навчання подана у вигляді комплексних, інтегрованих умінь, підпорядкованих системі типових завдань професійної діяльності відповідно до виробничих функцій майбутнього вчителя. Серед цих видів діяльності І. Шапошнікова виокремлює охорону життя і здоров'я дитини, освітню, розвивальну, дидактико-методичну, ціннісно-орієнтаційну, професійно-особистісного самовдосконалення та соціально-виховну [27].

Спробу окреслити кожен з вищезазначених виробничих функцій майбутнього вчителя здійснила Г. Удовиченко. Цікавою є соціально-виховна функція, яка дає змогу підготуватися до соціально-виховної діяльності в початковій школі й передбачає здатність: переносити професійні знання та способи виховної діяльності в нову педагогічну ситуацію; уявляти і прогнозувати наслідки застосування певних методів впливу на поведінку молодших школярів; виховувати національну свідомість учня; створювати умови для поєднання морального, фізичного й соціального розвитку молодших школярів [24, с. 45]. Це буде враховано під час формулювання нами поняття “соціальна компетентність учителя початкової школи”.

Водночас І. Зимня наголошує на інтегрованій соціально-професійній компетентності особистості як адекватності виконання стандартних чи нестандартних завдань, що потребують творчості та розв'язання розмаїття соціальних і професійних ситуацій; як характеристиці, яка дає особистості змогу успішно виконувати виробничі завдання, взаємодіяти з іншими людьми й виявляється в діях, діяльності, поведінці, вчинках людини [7, с. 19]. Пізніше, у роботі щодо соціальної компетентності випускника університету, на основі власного твердження, що всі компетентності соціальні, І. Зимня наведе визначення в частині спектра стандартних і нестандартних соціальних ситуацій доповнює ситуаціями професійними [7, с. 19, 26]. Крім цього, В. Куніцина виокремлює соціо-професійну, І. Казакова й З. Количева акцентують на соціально-педагогічній компетентності як інтегративній основі всіх інших видів компетентностей, що базуються на соціокультурному ґрунті, поєднують минуле, сьогодення, майбутнє (І. Казакова), як професійній компетентності чи важливому елементі професійної діяльності (З. Количева).

Отже, вищезазначене свідчить про наявний соціальний аспект професійної компетентності. Саме тому в науковій літературі можна знайти визначення, що соціальна

компетентність є ступенем підготовленості педагога до професійно-педагогічної діяльності у сфері спілкування з дітьми та їхніми батьками, колегами й керівниками, представниками різноманітних організацій і громадськості [1]. Це також вказує на компетентність самого вчителя в застосуванні середовищного, ресурсного підходу для розвитку соціальної компетентності школяра.

Однак визнати соціальну компетентність невід'ємною частиною професійної, і відповідно підпорядковувати розвитку останньої є помилковим, адже закономірним є запитання: як бути із соціальною компетентністю дошкільнят, молодших школярів, підлітків, які вирізняються віковими особливостями, ще не отримали й не вчаться професії? Отже, професійна компетентність є складовою соціальної. Підтвердження власної думки ми знайшли у працях М. Агайла, В. Безрукової, Т. Беляєвої, Н. Бобрича, В. Куніциної, Л. Павлюк та ін. З такої позиції ми будемо виходити у нашому дослідженні. Зазначимо, що обґрунтування сутності поняття “професійна компетентність учителя початкових класів” на сьогодні науковці залишили поза увагою.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що між соціальною і професійною компетентностями існує певний зв'язок, який простежується у структурі професійної компетентності, кожний з компонентів якої має соціальний аспект. Соціальна компетентність є складним узагальнювальним конструктом, до якого входять різні компетентності, у тому числі й професійна, адже розвиток соціальної компетентності є активним безперервним, послідовним (до психофізіологічного розвитку) процесом будь-якої особистості. Зазначимо, що професійна компетентність у загальному конструкті соціальної буде мати особливості відповідно до певної професії та інших детермінант, що впливають на розвиток останньої.

Список використаної літератури

1. Безрукова В. С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога) / О. С. Безрукова. – Екатеринбург, 2000. – 937 с.
2. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры / Э. Берн. – Москва : Прогресс, 1988. – 173 с.
3. Божович Е. Д. Возможности и ограничения коммуникативной компетенции подростков / Е. Д. Божович, Е. Г. Шеина // Психологическая наука и образование. – 1999. – № 22. – С. 64–76.
4. Браже Т. Г. Развитие творческого потенциала учителя / Т. Г. Браже // Советская педагогика. – 1989. – № 8. – С. 89–94.
5. Бутенко Н. Компетенції сучасного викладача вищої школи в контексті реалізації його місії / Н. Бутенко // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 31–39.
6. Захарова И. М. Структура профессиональной компетенции учителя начальных классов с точки зрения ФГОС второго поколения [Электронный ресурс] / И. М. Захарова, И. М. Федекин // Психологическая наука и образование : электронный журнал. – 2010. – № 4. – Режим доступа: http://www.psyedu.ru/files/articles/2268/pdf_version.pdf.
7. Зимняя И. А. Единая социально-профессиональная компетентность выпускника университета: понятие, подходы к формированию и оценке : раздаточный материал для проведения занятий [Электронный ресурс] / Федеральное агентство по образованию ; Государственный технологический университет “Московский институт стали и сплавов”. – Москва, 2008. – 54 с. – Режим доступа: Portals/0/Download/Press/2011/Зимняя.doc.
8. Иванова С. В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти / С. В. Иванова // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2008. – Вип. 42. – С. 106–110.
9. Карельська А. Формування професійно значущих якостей особистості майбутнього педагога / А. Карельська // Професійна освіта. – 2003. – № 3. – С. 22.

10. Кара С. І. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. Я. Кара. – Житомир, 2012. – 23 с.
11. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. Г. Карпова. – Харків, 2004. – 20 с.
12. Кашкаръов Г. В. Концептуальні засади формування в майбутніх учителів педагогічної компетентності щодо розвитку критичного мислення в учнів [Електронний ресурс] / Г. В. Кашкаръов // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2008. – № 4. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2008_4/Kashkarov%20.pdf.
13. Кричевский В. Ю. Профессиограмма директора школы. Проблемы повышения квалификации руководителей школ / В. Ю. Кричевский. – Москва : Педагогика, 1987. – 212 с.
14. Кузьмина Н. В. Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности / Н. В. Кузьмина. – Ленинград : ЛГУ, 1967. – 183 с.
15. Лукьянова М. И. Социальная компетентность как компонент управленческой культуры руководителя / М. И. Лукьянова // Психология инновационного управления социальными группами и организациями. – Москва ; Кострома, 2001. – С. 240–242.
16. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя / А. К. Маркова // Советская педагогика. – 1990. – № 8. – С. 82–88.
17. Маркова А. К. Психология труда учителя: книга для учителя / А. К. Маркова. – Москва : Просвещение, 1993. – 192 с.
18. Новиков А. М. Профессиональное образование в России / А. М. Новиков // Перспективы развития. – Москва : ЭГВЕС, 1997. – 258 с.
19. Педагогика : [учеб. пособ. для студ. пед. учеб. завед.] / В. А. Сластёнин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – [3-е изд.]. – Москва : Школа-Пресса, 2000. – 512 с.
20. Педагогика профессионального образования : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / Е. П. Белозерцев, А. Д. Гонеев, А. Г. Пашков и др. ; под ред. В. А. Сластенина. – Москва : Академия, 2004. – 368 с.
21. Педагогічна майстерність : [підручник] / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – Київ : Вища школа, 1997. – 349 с.
22. Скворцова С. Загальні проблеми підготовки педагога до інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / С. Скворцова // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2009. – № 5. – С. 28–34. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1144/1/Skvorcsova.pdf>.
23. Скворцова С. Професійна компетентність вчителя початкових класів [Електронний ресурс] / С. Скворцова // Початкова освіта : методичний порадник. – 2011. – Вип. 8 (56). – № 32 (608). – С. 9–12. – Режим доступу: <http://skvor.info/publications/articles/view.html?id=132>.
24. Удовиченко Г. Фахова компетенція майбутнього вчителя початкової школи: сутність і структура / Г. Удовиченко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2010. – Вип. 32. – С. 43–49.
25. Хуторской А. В. Определение общепредметного содержания и ключевых компетенций как характеристика нового подхода к конструированию образовательных стандартов [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Эйдос : интернет-журнал. – 2002. – 23 апреля. – Режим доступа: <http://eidoss.ru/journal/2002/0423.htm>.
26. Чубарук О. В. Теоретичні засади розвитку професійної компетентності вчителів філологічного профілю [Електронний ресурс] / О. В. Чубарук. – Режим доступу: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/16/statti/chubaruk.htm>.
27. Шапошнікова І. М. Теоретичні засади забезпечення фахової підготовки вчителя початкової школи / І. М. Шапошнікова // Наукові записки : зб. наук. ст. Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. – Київ : НПУ, 2001. – Вип. 38. – С. 131–137.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2014.

Варецкая Е. В. Соотношение понятий “социальная компетентность” и “профессиональная компетентность”

В статье показана актуальность развития социальной компетентности личности. Тщательному анализу подвергается понимание понятия “социальная компетентность” как обобщающего для набора компетентностей, компетенций, уточнения его сущности через другие компетентности, отождествление с ними, а также рассмотрение социальной как составляющей других компетенций и наоборот. Сделан вывод об имеющейся связи между социальной и профессиональной компетентностями. Утверждается, что социальная компетентность является сложным обобщающим конструктом, в который входят различные компетентности, в том числе и профессиональная, которая в общем конструкте социальной будет иметь особенности в соответствии с определенной профессией и другими детерминантами ее развития.

Ключевые слова: социальная компетентность личности, профессиональная компетентность, учитель начальной школы, социализация, профессиональная социализация, социальный опыт, социальные роли, непрерывное образование

Varetska O. The Correlations of the Concepts of “Social Competence” and “Professional Competence”

The paper shows the significance of the development of individual social competence, outlines the basic approaches to its nature, the author thoroughly analyses the concept as a comprehensive one for the set of competencies, clarifying its meaning through other competencies, identifying it with them, and referring to social competence as part of other competencies and vice versa. It is emphasized that such characteristics can be also applied to the concept of “professional competence”.

The conclusion has been made about the correlation between social and professional competencies, observed in the structure of professional competence, each component of which is of social nature.

It is stated that social competence is a complex comprehensive construct, it involves various competencies, including professional, since the development of social competence is an active, continuous and consistent (taking into account psychophysical development) process for each individual.

It is emphasized that professional competence within this comprehensive construct of social competence differs according to certain professions and other determinants that influence the development of the latter.

Key words: individual social competence, professional competence, primary school teacher, socialization, professional socialization, social experience, social roles, continuous education.